
PRINCIPATUL MOLDOVEI ? I RÂUL HOINA

Nicolae POSTOLACHE
n_postolache@yahoo.com

Abstract: A short review of the connection between „Principatul Moldovei” and „R?ul Hoina”.

Este recunoscut faptul ca vechile noastre letopisete constituie un pretios tezaur de marturii ale carturarilor din secolele XVII-XVIII, privind vechimea si continuitatea poporului român, unitatea pamânturilor stramosesti, lupta pentru libertate si independenta, împotriva dominatiei straine.

Ele reflecta totodata stradanile acestor cronicari de a cerceta si scrie istoria românilor în lumina unor investigatii cât mai cuprinzatoare. Scrise de cei „de locu” - dupa cum se exprima Ion Neculce - aceste cronici au constituit, prin lectiile de istorie oferite în paginile lor, adevarate carti de educatie a dragostei de tara. Acelasi rol l-a jucat si creatia noastra folclorica, creatie si cultura populara unitara, adevarata marturie a vechimii si a tezaurului de valori civilizatoare ale poporului român.

Ambele instrumente sau forme ale cunoasterii au lucrat asupra fiecarei generatii pe o arie geografica ce se întinde pâna acolo unde se vorbeste si se întinde limba româna. Pâna la data când izvoarele arheologice aveau sa participe la completarea acestei cunoasteri, numerosi autori straini - învatati, simpli calatori, diplomati, misionari, militari etc - s-au implicat în acest amplu proces aducând si ei marturii ce fac dovada cunoasterii realitatilor societatii românesti.

Marturiile lor provin nu atât din lectura scrierilor existente pâna atunci despre tarile române, cât din contactul nemijlocit cu societatea româneasca, ceea ce le-a permis sa se pronunte în mod constant asupra diferitelor forme ale numelui tarii si partilor acesteia. A respinge în bloc asemenea marturii numai pentru faptul ca provin de la niste calatori prin tarile române este la fel de daunator ca însusirea lor *ad litteram*, pâna la o judecata critica.

În majoritatea cazurilor, impresiile acestor straini sunt obiective si au contribuit mult la sporirea informatiei cu continut istoric. Numai daca luam spre exemplu semnificatiile istorice ale numelui poporului si tarii noastre, semnificatii ce stau în centrul atentiei autorilor straini pâna în secolul XVII, constatam ca dispunem de scrieri suficiente care daca ne-ar fi lipsit, istoriografia noastra cu acest continut ar fi fost mai saraca.

La asemenea izvoare straine vom apela si noi în cele ce urmeaza pentru a contribui al elucidarea unor notiuni paralele izvorâte din faptul ca numele tarii Moldovei, tara „cu care se hotaraste Basarabia si Sibia [probabil Serbia sau Bulgaria] provine numai de la numele râului cu acest nume.

În documentele slavone i se zice Moldova, iar în cele latinesci Moldavia. Românii i-au zis dintotdeauna Moldova.

În secolul XVI de când dateaza documentele la care ne vom referi în cele ce urmeaza, Moldova, careia i s-a mai zis si Bogdania, Cara-Bogdania, Cumania Neagra, Mauro-Vlachia etc - era împartita în: Tara de Sus (partea răsăriteana a provinciei) si Tara de Jos sau Moldova de Sud (partea apuseana a ei).

În anul 1775, Austria a smuls Tara de Sus a Moldovei, alipind-o la Galitia, dupa ce mai întâi a botezat-o cu termenul slav Bucovina, însemnând „Tara Fagilor”.

La rândul ei, si Valahia, celalalt stat de sine statator, era împartit în doua parti: Valahia Superioara si Transalpina si Valahia Inferioara.

Aceasta împartire de ordin administrativ a sporit confuzia unor calatori straini privind numele tarilor române si delimitarea lor geografica. Este si cazul istoricului italian Paul Giovio care, în volumul III al operei sale *Historiarum sui temporis ab anno 1494 ad annum 1548*, libri XLV, Basileae, 1560, mentiona un râu cu numele de Hoyna, care la noi desemneaza un joc traditional-popular: oina.

„Iara spre Rasarit [scria istoricul citat (episcop de Nocera la 1528)] [Valahia] are un lac cu pesti (*piscosus*) care-l formeaza râul Hyerasus, numit de cei ce locuiesc în preajma, Prut.

La mieznoapte se hotaraste [are ca hotar n.n.] prin râul neînsemnat *Hoyna* si îndreptându-se prin tinuturile tarmurene pâna la Istru, ocolind astfel capul tarii, revarsându-se prin nenumarate guri în Istru, în fata insulei Peuce...”

Un râu sau poate o localitate (neidentificata) cu numele *Oina* apare si în descrierea Valahiei superioare facuta la sfârșitul secolului al XVI-lea de catre teologul si cosmograful italian Gian Lorenzo d’Anania. În lucrarea sa, *Sistemul universal al lumii sau Cosmografia* (Venetia, 1569) autorul face mentiunea ca Valahia Superioara „merge de-a lungul Dunarii pâna în insula Brailei si la râul Prut si la <Oina> nu se mai gaseste alt oras...”¹

¹ Detalii în *Calatori straini despre tarile române*, vol. IV, Editura Stiintifica, Bucuresti, 1972, p. 569.

În sfârșit, o descriere anonimă olandeză, din anul 1668, a Tarii Românești și a Moldovei, tipărită în anul 1687, prezintă interes documentar, îndeosebi prin pasajul: „La miazănoapte dam de râul Hoina sau de principatul Moldovei [...] care și-a luat numele sau de acum de la unul din râurile sale de la castelul Moldavien ce se afla în țară²”.

Este adevărat că muntele, marea, pădurea și alte componente ale complexului geografic sunt luate ca repere în descrierea unei țări, a unei localități etc. Uneori aceste medii geografice au un rol hotărâtor în viața locuitorilor lor.

Mai grav este când în unele descrieri apar astfel de coincidențe între nume; când un râu, o localitate, neidentificată până acum (Hoina, Oina, Hoyna), sunt confundate cu numele unei țări istorice: principatul Moldovei. Nu-i mai puțin adevărat că în spațiul românesc avem și astăzi unele localități cu această rădăcină (*oin* - care în limba turcă înseamnă *joc*), și cea mai sugestivă este Oinac (Oinacu), o veche localitate de pe malul stâng al Dunării, la 6 km. de Giurgiu, ce formează un triunghi echilateral cu Oltenița și Glina.

Dar această localitate, datând din sec. III-IV, făcea parte din plasa Marginea, județul Vlasca.

Cel mai probabil istoricii geografici citați s-au referit la Oinești sau Iazul Vechiu', cum se numea odinioară un sat din fosta plasa Cârlițatura, județul Iași. Este o propunere. Cercetări anume întreprinse, în teren, vor aduce lamuririle necesare, pentru a se înlătura orice confuzie terminologică.

² *Idem*, vol. VII, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 520-521.